

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number:D0008

FINE ARTS

Received: June 2009
Accepted: January 2010
Series : 5A
ISSN : 1308-7290
© 2010 www.newwsa.com

Selçuk Bilgin¹
Süleyman Cem Şaktanli²
Gazi University¹
Mehmet Akif Ersoy University²
sbilgin@gazi.edu.tr
saktanli@mehmetakif.edu.tr
Ankara-Turkey

**EĞİTİM MÜZİĞİ BESTELEME TEKNİKLERİ BAKIMINDAN ÖRNEK BİR ŞARKI
İNCELENMESİ**

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye' deki ilköğretim okullarında müzik dersinde öğretilen şarkıların besteleme tekniklerine uygunluk durumunu saptamak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla müzik dersinde öğretilen "Kırlara Doğru" doğru şarkısının bestelenmesinde eğitim müziği besteleme tekniklerinden prozodi, biçim ve eğitsellik ilkelerine ne ölçüde uyulduğu araştırılmıştır. Kırlara Doğru Şarkısı Tartımsal Uyum Bakımından incelendiğinde, 8. ölçüdeki arkadaşlar kelimesindeki ka hecesinin süre bakımından kısa değerli olması gerekirken uzun değerli olduğu, Kırlara Doğru Şarkısı kelime vurgusu açısından incelendiğinde ise sadece 4. Ölçüdeki lar hecesinin yükseklik bakımından ince seste olması gerekirken kalın seste olduğu belirlenmiştir. Bütün bu incelemeler sonucunda Kırlara Doğru Şarkısı'nın eğitim müziği dağarcığı içerisinde yer alan Özgün Türk Okul Şarkıları için iyi bir örnek olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Müzik Eğitimi, Şarkı Öğretimi,
Besteleme, Prozodi

**AN ANALIZE OF AN EXAMPLE SONG IN TERMS OF INSTRUCTIONAL MUSIC
COMPOSING TECHNICS**

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine whether the school songs used in the program are appropriate in terms of composing techniques. In this respect, the school song entitled "Kırlara Dogru" was analyzed in terms of prosody, form and educational qualities. When the song "Kırlara Dogru" was analyzed in terms of rhythmical balance, it can be seen that the syllable "ka" at the measure 8 has long rhythmic value while it has to has short rhythmic value. When it was analyzed in terms of word accentuation, it can be said that the syllable "lar" at the measure 4 should be in a higher pitch instead of being in a lower pitch. As a result of these analyses it can be said that the song "Kırlara Dogru" can be a good example for Turkish Authentic School Songs.

Keywords: Education, Music Education, Song Teaching,
Composing, Prosody

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Okul öncesi eğitim kurumlarından yüksek öğretim sonuna değin her kademedeki okulda eğitim-öğretim amacına yönelik bir süreyi kapsayan ve toplumların müzik kültürü bakımından geliştirilip biçimlendirilmeleri, çağdaş düzeyde ulusal müzik zevkinin yaygınlaştırılması amacıyla gerçekleştirilen müzik ders ve etkinliklerinde, diğer adıyla "okul müzik eğitimi" nde kullanılmak üzere öğretmenin elinde malzeme olan " eğitim müziği" her yönüyle büyük önem taşımaktadır.

Eğitim müziği Türkiye'de orta öğretim düzeyinde ele alınarak tanımlanırsa geleneksel ve çağdaş, tek sesli ve çok sesli, yerel ulusal ve evrensel nitelikli müziklerimizden orta öğretim müzik eğitim programlarının amaçları doğrultusunda öğrenciye kazandırılmasında ve geliştirilmesinde eğitim - öğretim malzemesi olarak kullanılmak üzere amaçlar, öğrencilere, belli eğitim - öğretim ilkelerine ve belli estetik ölçütlere uygun olarak seçilen örneklerden oluşan dağarcıktır. (Uçan, 1988: 312)

Müzik eğitimi için gerekli olan bu dağarcığın oluşturulmasında bestecilere çok büyük görevler düşmektedir.

Müzik oluşturma insanın müziksel eylemlerinin temelidir. Müzik oluşturma sürecinin bir türü olan "Besteleme" (bağdama) sesleri belli bir güzellik anlayışına göre, belli bir amaç ve yöntemle ardı ardına ve/ya da üst üste bir araya getirerek anlamlı bir bütün oluşturma sürecidir. Çeşitleme, eşikleme, çalgılama, orkestralama, korolama, uyarılama, düzenleme vb. birer besteleme biçimidir (Uçan, 1990: 31, 32, 33).

Bestecinin iki amacı vardır: Yarattığı eser hem duygularını ifade etmeli hem de eserin kurgusundaki "sanatsal doğruluk" isteğini doyurmalıdır. Sanatsal doğruluk hem estetiğin bir şartı, hem de dinleyicinin ilgisini canlı tutmak için bir zorunluluktur (Müzik Ansiklopedisi, 1986, Cilt:3, ss:728).

Genel besteciliğin bir dalı olan eğitim müziği besteciliğini, okul öncesi eğitimden başlayarak yüksek öğretim sonuna kadar süren bir süreç içerisindeki örgün müzik eğitimine eğitim müziği dağarcığı kazandırmak için yapılan besteleme çalışmaları olarak tanımlayabiliriz.

Eğitim müziği besteleme teknikleri "Türk müziği ve batı müziği dizilerinde sözlü sözsüz eğitim müziği eserleri bestelemek için gerekli bilgiler, yazı teknikleri, çözümleme yöntemleri ve uygulamaları kapsar." (Sun, 1989: 1-3)

Eğitim müziği besteleme teknikleri ile ilgili bilgi, teknik ve becerileri üç kümede toplayabiliriz

- Ezgi yazımı
- Tek sesli şarkı besteleme
- Eşlikli şarkı besteleme

"Ezgi yazımı" için bilinmesi gerekenler; "Tonlar ve makamlar Batı müziği ve Türk müziği ölçüleri, başlıca ezgi formları, müzikal analiz ve ezgi yazımı" dır.

"Teksesli şarkı besteleme" için bilinmesi gerekenler; "Prozodi, söze ezgi yazımı, tek sesli ezgi besteleme, şarkı sözü yazımı, ezgiye söz yazımı"dır.

"Eşlikli şarkı besteleme" için bilinmesi gerekenler; "Armoni, kontrapunk, müzikal çözümleme, eşlik yazımı (piyano ve değişik çalgılar için) koro yazısı, tek sesli ve çok sesli etüt alıştırma , parça yazımı" dır. (Sun, 1989: 1-3)

Eğitim müziği bestelemek için geniş bir bilgi, teknik ve beceri birikimi olan besteci insan sesini müzik için biçimlendirerek sanatın

hizmetine sunarken ve eğitim müziği dağarcığına girecek bir şarkı oluştururken, insan ses organını, çocuk ve gençlerin seslerini, özelliklerini, onun korunmasını, kullanılmasını, kapasitesini, özetle çocuk ve gencin fizyolojisini ve psikolojisini bilmek ve iyi tanımak zorundadır (Elmas, 1988: 238).

Genel müzik eğitiminin boyutlarından olan ses eğitiminin temel etkinliklerinden biri şarkı söyleme (öğretimi)dir. Bu öğretimin temel malzemesini de okul şarkıları oluşturmaktadır.

Okul şarkıları, eğitsel amaçla bestelenmiş ya da okul müziği özellikleri taşıyan tek sesli, çoksesli, eşlikli ve eşiksiz şarkılardan oluşur (T.D.K, 1981: 110)

Okullarımızda söylenen şarkılar oldukça geniş kapsamlı olup değişik özellikteki parçalardan oluşmaktadır. Örneğin: Halk türkülerimiz, halk türküleri niteliğinde yazılmış şarkılar, batıdan aktarma ya da öykünme çocuk gençlik ve halk şarkıları ile bunların yanında büyük sanat yapıtlarından düzenlenmiş parçalar okul şarkısı olarak söylenmektedir (Zuckmayer, Cangal, Atalay, 1975: 34).

Şarkı öğretimi ile öğrencilerin seslerini ve müziksel işitme yeteneklerini eğitmek, müzik yapma becerilerini arttırıp geliştirmek ve giderek müziksel gelişmelerini sağlamak amaçlanır. Basit bir şarkının öğretiminde bile ezginin çeşitli öğeleriyle algılanması, tekrarlanması, notalarıyla gösterilmesi ile müziksel söyleme; öğretmenin örnek dinletmesi ile müzik dinleme; sınıfça bulunan yeni söz tartımlarla müzik yaratma; örnek söyleme ve çalmalarla müziksel duyarlılık ve zevk geliştirme boyutları birbiriyle bütünleşmiş olarak gerçekleşir (Süer, 1987: 33).

Müzik eğitiminde kullanılan şarkılar; öğrencide müzik eğitiminin hedefleri doğrultusunda davranış değişiklikleri oluşturma sürecinde müzik öğretmenin en büyük yardımcısıdır.

Bu derecede önemli ve etkili bir araç olan şarkının bu görevleri yerine getirmesi en başta bestecinin şarkı bestelemeye eğitim müziği ilkelerine uyması ile mümkündür.

Sözlü müzikte temel öge dildir. Besteci yapıtını yaratırken dilden ve dilin müziğinden yararlanır. Sözlü bir müzik yapıtının iyi yorumlanabilmesi aynı zamanda kullanılan dilin tüm ayrıntılarıyla bilinmesine bağlıdır (Çevik, 1988: 274).

Sözcüklerin, vurgu, söyleniş ve değere uyarlık bakımlarından doğru söylenmelerine ve müziklenmelerine halinde bu niteliklerinin korunmasına sesle sözün güzel ve dengeli uyumuna "prozodi" denir (Arseven, ss:9).

Şarkı bestelemeye tekniklerinde söz ile müziğin uyuşumu konusu, tartımsal ve ezgisel uyum açısından incelenir.

"Tartımsal uyum için; sözcük hecelerinin açık veya kapalı oluşu" açık heceye kısa ses, kapalı heceye uzun ses ilkesi; (Sözü oluşturan heceler ya sesli harfle ya da sessiz harfle biter. Sesli harfle biten hece açık sayılır ezgide açık hecelere kısa süreli nota verilir. Sessiz harfle biten heceler ise kapalı sayılır; ezgide kapalı hecelere uzun süreli nota verilir." (Sun, 1989: 1-3)

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIIFICANCE)

Bu çalışmada, Türkiye'deki ilköğretim okullarında müzik dersinde öğretilen şarkıların besteleme tekniklerine uygunluk durumunu incelenmiştir. Bu konuda ulusal düzeyde fazla incelenmemiş olup, ulaşılabilen ve elde edilen sonuçlar bu konuda yapılabilecek benzer çalışmalara ışık tutması bakımından önem arz etmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Çalışmada müzikal analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için seçilen şarkı; prozodi, biçim ve eğitsellik ilkeleri gibi ölçütler göz önüne alınarak analiz edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM (RESULTS AND COMMENT)

Örnek:

Se rin e sen rüz gar
· - · - - -

Se rin e sen rüz gar

Ezgisel uyum için; sözcük vurgusu, cümle vurgusu, anlam vurgusu konuları "vurgulu heceye ince ses vurgusuz heceye kalın ses" ilkesi daima göz önünde tutulur.

Örnek:

Se rin e sen rüz gar
> > >

Se rin e sen rüz gar

Açık hece kelime sonunda, yarım cümle sonunda ya da cümle sonunda gelirse uzatılabilir.

Örnek:

Bek ler bi zi
- - · .(-)

Bek ler bi zi—

Bir hece sessiz harfle biter ve onu izleyen kelime sesli bir harfle başlarsa (dildeki söylenişi buna uygunsu) "ulama" yapılır.

Örnek:

Her a ğaç tan dü dük ol maz

Ayrıca şarkı bestelerken vermek istediğimiz anlam göre ezgi yazmak eğitim müziği için oldukça önemlidir.

Besteciler eğitim müziği için şarkılar bestelerken teknik özellikler olan; söz-konu, ezgi yapısı, tartımsal öğeler, çocukların ve gençlerin ses alanı, estetik değerler vb. özellikleri daima göz önünde tutmalıdır.

Bütün bu yaklaşımlar çerçevesinde bu çalışmada, Türkiye'deki orta öğretim okullarında müzik dersinde öğretilen "Kırlara Doğru" şarkısı; prozodi, biçim ve eğitsellik bakımından incelenmiş ve bu yolla "Kırlar Doğru" şarkısının eğitim müziği besteleme tekniklerine uygunluk durumu araştırılmıştır.

- Kirlara Doğru Şarkısının Ezgisel Uyum, Eğitsellik ve Biçim Bakımından Görünümü:

KIRLARA DOĞRU

A

Ziya AYDINTAN

Se rin e sen rüz gar çi cek ko kan kır lar Bek
ler bi zi ar ka daş lar yol cu luk var Bek var

Kirlara Doğru Şarkısı kelime vurgusu açısından incelendiğinde sadece 4. ölçüdeki **lar** hecesinin yükseklik bakımından ince seste olması gerekirken kalın seste olduğu görülmektedir.

Kirlara Doğru Şarkısı Biçim Yönünden incelendiğinde ise, şarkının **a - b** cümlelerinden oluşan 1 bölümlü şarkı biçiminde olduğu, cümlelerin 2'şer ölçülük 2 motiften oluştuğu ve tam kararlı sonuçlandığı görülmektedir.

Kirlara Doğru Şarkısı Eğitsellik Bakımından incelendiğinde ise, şarkının 1 oktavlık ses alanı (re -re) içerisinde yazıldığı, nota değerlerini kapsadığı ve konu bakımından da doğa sevgisini işlediği görülmektedir.

- Kirlara Doğru Şarkısının Tartımsal Uyum Bakımından Görünümü:

Se rin e sen rüz gar çi çekkokan kır lar
Se rin e sen rüz gar çi cek ko kan kır lar
Bek ler bi zi ar kadaşlar yol cu luk var
Bek ler bi zi ar ka daş lar yol cu luk var

Kirlara Doğru Şarkısı Tartımsal Uyum Bakımından incelendiğinde ise, 8. ölçüdeki **arkadaşlar** kelimesindeki **ka** hecesinin süre bakımından kısa değerli olması gerekirken uzun değerli olduğu görülmektedir.

5. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

Kırlara Doğru" şarkısı; prozodi, biçim ve eğitsellik bakımından incelenmesi sonucunda şarkıda Ezgisel Uyum ve Tartımsal Uyum bakımından birer kusur olmakla birlikte, şarkının ezgisel yapısının güzel olduğu ses sınırları bakımından söylenebilir olduğu, konu bakımından doğa sevgisini işlediği ve biçim bakımından ise a-b cümlelerinden oluşan 1 bölümlü şarkı biçiminde olduğu görülmektedir.

Eğitim müziği besteleme teknikleri açısından incelenmesi sonucunda Kırlara Doğru Şarkısı'nın eğitim müziği dağarcığı içerisinde yer alan Özgün Türk Okul Şarkıları için iyi bir örnek olabileceğini söylemek mümkündür.

6. ÖNERİLER (RECOMMENDATIONS)

Müzik eğitiminde öğrenciyle karşı karşıya olan müzik öğretmenlerinin iyi örnekleri seçebilmesi ve gerektiğinde dersin amacına yönelik şarkı oluşturabilmeleri için Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Lisans düzeyinde yer alan Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri dersi daha işlevsel hale getirilmelidir.

Müzik eğitiminin hedeflerine ulaşması öğretilen şarkıların öğrencilerin günlük yaşamıyla bütünleşmesi ile mümkündür. Eğitim müziği bestecileri şarkısını oluştururken daima kim için - ne için - hangi amaçla şarkı bestelediğini göz önünde tutmalıdır.

Eğitim müziğine şarkı dağarcığı oluşturan bestecilerin Türk dilini çok iyi bilmesi gerekmektedir. Ayrıca şarkı bestelemeye eğitim müziği besteleme tekniklerinin bilgisine çok iyi bir şekilde sahip olmak ve eğitim müziği ilkelerini daima göz önünde tutmak oluşacak şarkıların iyi birer örnek olmasını olumlu yönde etkileyecektir.

KAYNAKLAR

- Uçan, A., (1990). Orta Öğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları Türk Eğitim Derneği Yayınları Öğretim Dizisi No:7
- Uçan, A., (1988). Müzik Eğitimi Güzel Sanatlar Eğitimi Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Önlisans Programı
- Müzik Ansiklopedisi(1985) Cilt 3
- Sun, M., (1989). Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri Yüksek Lisans Programı Ders Notları_G.Ü.G.E.F. Müzik Eğitimi Bölümü
- Elmas, Y., (1988). Çocuklar ve Gençler İçin Yazılacak Eğitici Müzik İhtiyacı ve Bestecilerin Bu yönde Teşviki 1. Müzik Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Müdürlüğü, Ankara.
- T.D.K., (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü Türk Dil Kurumu Yayınları 2. Baskı A.Ü. Basımevi, Ankara,
- Zuckmayer, E., Cangal, N. ve Atalay, A., (1976). Müzik Teorisi Yaykur Açık Yükseköğretim Diresi Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümü Ankara,
- Süer, R., (1987). İlk Okullarda Müzik Eğitimi Güzel Sanatlar Eğitimi Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Önlisans Programı
- Çevik, S., (1988). Müzikte Söz Ögesinin Önemi. Müziğin Dile Dilin Müziğe Etkileri 1. Müzik Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Müdürlüğü, Ankara.
- Arseven, V., Genel Müzik Bilgileri, Mektupla Yüksek Öğretim Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümü Mektup No: 4.